

Cursuri universitare

VERSAVIA BRUTARU

DREPT PENAL. PARTEA GENERALĂ

Curs universitar

VERSAVIA BRUTARU

DREPT PENAL. PARTEA GENERALĂ

Curs universitar

Universul Juridic

București

-2025-

TITLUL I

CONSIDERAȚII GENERALE

Capitolul I

Introducere în dreptul penal

Secțiunea I. Noțiunea dreptului penal

Dreptul, în general, este un ansamblu de reguli de conduită impuse de puterea publică (stat), menite a asigura *ordinea publică* în societate. Regulele de conduită impuse de stat poartă denumirea de *norme juridice*. Așadar, ordinea juridică în ansamblu reprezintă reglementarea sau disciplinarea relațiilor umane cu ajutorul regulilor de drept (a normelor juridice). Dreptul nu poate exista în afara unei societăți („*ubi societas, ibi jus*”)¹.

Normele juridice sunt instituite și recunoscute de puterea publică (statul), care veghează la respectarea lor. Ordinea juridică nu se confundă cu ordinea socială (ca ansamblu de norme, reguli, obligații, interdicții și practici sociale care reglementează raporturile sociale dintre indivizii grupului social și organizații). Conceptul de ordine juridică semnifică un ansamblu, o mulțime bine ordonată de norme juridice și de instituții juridice prin care o societate se organizează juridic și politic, precum și modul de reglementare, prin astfel de norme și de instituții, a relațiilor dintre diversele subsisteme ale societății². Ordinea juridică nu poate exista, așadar, în afara unei ordini statale³, norma juridică semnificând un act de voință îndreptat asupra unui comportament uman personal sau de grup⁴. Edictarea și aplicarea normei presupun în mod expres și necesar existența unei organizări coercitive a comunității sociale ca *stat*.

Ordinea de drept poate fi definită ca limitare a liberei manifestări a voinței persoanei. Comportamentul persoanei este exprimat prin acte și fapte în conformitate cu ceea ce impune statul, ca mod de organizare politică, prin voința sa, un comportament contrar atrăgând sancțiunea juridică. Ordinea juridică nu reprezintă decât stratul normativ, care legitimează ordinea de drept, ordinea juridică generând și consolidând ordinea de drept/ordinea publică.

Alături de alți autori⁵ apreciem că *dreptul penal reprezintă un ansamblu de norme juridice care reglementează relațiile de apărare socială prin incriminarea, ca infracțiuni, sub sancțiuni specifice denumite pedepse, a faptelor periculoase pentru valorile sociale, fie în scopul ocrotirii acelor valori, fie în scopul prevenirii săvârșirii unor infracțiuni, fie prin aplicarea unor pedepse celor ce le-au săvârșit*.

În doctrină, dreptul penal a fost definit astfel:

Ion Oancea: „Dreptul penal este o ramură a sistemului nostru de drept alcătuit dintr-o totalitate de norme juridice, edictate de stat, prin care se stabilesc faptele considerate

¹ V. Dongoroz, *Drept penal* (reeditarea ediției din 1939), Asociația Română de Științe penale și Ed. Tempus, București, 2000, p. 9.

² E. Moroianu, *Conceptul de ordine juridică*, Studii de Drept Românesc, an 20 (53), nr. 1-2/2008 (ianuarie-iunie), Ed. Academiei Române, București, pp. 33-42.

³ H. Kelsen, *General Theory of Norms*, Oxford, Clarendon Press, 1991, p. 2.

⁴ *Ibidem*.

⁵ C. Bulai, B. Bulai, *Manual de drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 2; C-tin. Mitrache, C. Mitrache, *Drept penal. Partea generală*, București, Ed. Universul Juridic, București, 2022, p. 24.

infracțiuni, pedepsele și dreptul statului de a trage la răspundere penală persoanele care săvârșesc infracțiuni în scopul apărării ordinii de drept”¹.

Matei Basarab: „Dreptul penal (legislația penală), ca ramură a sistemului de drept român, este format din totalitatea normelor juridice prin care se prevede în ce condiții o faptă este infracțiune, felul acestor infracțiuni, sancțiunile care se aplică în cazul comiterii lor, precum și răspunderea penală, în scopul apărării ordinii de drept din România împotriva acestor fapte”².

Maria Zolyneak, Maria Ioana Michinici: „Dreptul penal, ca ramură a sistemului de drept, reprezintă un ansamblu de norme care reglementează relațiile sociale care iau naștere în acțiunea de prevenire și combatere a infracționalității, normele care determină faptele ce constituie infracțiuni, sancțiunile corespunzătoare, precum și condițiile de aplicare și executare a acestora”³.

Rodica Stănoiu definește dreptul penal ca fiind „acea ramură a științelor juridice care studiază instituțiile fundamentale privitoare la criminalitate și la reacția socială față de aceasta”⁴.

Gheorghe Nistoreanu și Vasile Dobrinou definesc dreptul penal ca fiind „acea ramură a sistemului de drept din România formată din totalitatea normelor juridice legiferați de puterea legislativă, care stabilesc ce fapte constituie infracțiuni, condițiile răspunderii penale, sancțiunile și alte măsuri ce urmează a fi aplicate sau luate de către instanțele judecătorești persoanelor care au săvârșit infracțiuni, în scopul apărării celor mai importante valori sociale ale statului de drept”⁵.

Din definițiile prezentate se poate reține că răspunderea pentru apărarea ordinii publice și a valorilor fundamentale care alcătuiesc ordinea de drept este încredințată de societate statului, ca reprezentant al societății, și, astfel, statul, prin organele sale specializate, este, de fapt, titularul unui interes public, general, iar în temeiul acestui interes este investit de societate cu dreptul subiectiv de a emite norme penale, de a pretinde ca ele să fie respectate și de a porni și exercita acțiunea în justiție, împotriva celor care nesocotesc și încalcă aceste norme.

Acest ansamblu de norme juridice este structurat într-un sistem, în jurul instituțiilor fundamentale ale dreptului penal: infracțiunea, sancțiunile penale și răspunderea penală. Simplu spus, dreptul penal reprezintă instrumentul prin care se apără cele mai importante valori sociale împotriva faptelor periculoase⁶. Prin prevederea și, totodată, interzicerea faptelor periculoase pentru societate, ca și prin prevederea sancțiunilor aplicabile celor care săvârșesc astfel de fapte, dreptul penal contribuie la prevenirea săvârșirii acestor fapte⁷.

Denumirea de „*drept penal*” este folosită în două accepțiuni: prima, în sensul de ramură specifică a dreptului, care reunește sistemul normelor juridice penale; cea de-a doua, cu semnificația de știință, de ramură distinctă a științelor juridice care studiază aceste norme⁸. Dreptul penal, ca știință a dreptului, cuprinde ansamblul ideilor, teoriilor și concepțiilor privitoare la dreptul penal⁹ și la instituțiile acestuia. Menționăm că, în literatura juridică străină,

¹ I. Oancea, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1971.

² M. Basarab, *Drept penal. Partea generală*, vol. I, ed. a III-a, Ed. Lumina Lex, București, 2001, p. 5.

³ M. Zolyneak, I.M. Michinici, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Fundației „Chemarea”, Iași, 1999, p. 7.

⁴ R.-M. Stănoiu, I. Griga, T. Dianu, *Drept penal. Partea generală. Note de Curs*, București, Ed. Hyperion, 1992, p. 4.

⁵ G. Nistoreanu, Al. Boroi, *Drept penal. Partea generală*, București, Ed. All Beck, 2002, p. 3.

⁶ *Ibidem*.

⁷ C-tin. Mitrache, C. Mitrache, *op. cit.*, p. 21.

⁸ G. Nistoreanu, Al. Boroi, *op. cit.*, p. 3.

⁹ C. Bulai, *Drept penal. Partea generală*, vol. II, 1992, p. 198.